

УДК 930.2(477):070.48(477.83)«1918/1919»
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/69-1-5>

Микола ГАЛІВ,
orcid.org/0000-0001-7068-3124
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри історії України та правознавства
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
(Дрогобич, Львівська область, Україна) halivm@yahoo.com

Василь ІЛЬНИЦЬКИЙ,
orcid.org/0000-0002-4969-052X
доктор історичних наук, професор,
завідувач кафедри історії України та правознавства
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
(Дрогобич, Львівська область, Україна) vilnickiy@gmail.com

Дмитро ШИКІТКА,
orcid.org/0000-0002-3587-2162
студент магістратури
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
(Дрогобич, Львівська область, Україна) dshykitka@gmail.com

ГАЗЕТА «ДРОГОБИЦЬКИЙ ЛИСТОК» (ЛИСТОПАД 1918 – ТРАВЕНЬ 1919 РР.): ХАРАКТЕРИСТИКА ЧАСОПISУ

Мета статті – охарактеризувати газету «Дрогобицький Листок» (1918–1919), з'ясувавши її видавничі аспекти, механізми фінансування, завдання, зміст і політико-ідеологічні орієнтири. Методологія дослідження ґрунтується на принципах історизму, системності, об'єктивності, а також на методи зовнішньої та внутрішньої критики історичних джерел, бібліографічну методичку опрацювання пресових видань. Наукова новизна полягає у тому, що вперше здійснено науковий аналіз газети «Дрогобицький Листок», спрямований на з'ясування його видавничих особливостей та політико-ідеологічної платформи. Газета «Дрогобицький Листок» була органом повітової управи Української Національної Ради в Дрогобичі, виходила з 12 листопада 1918 р. до 7 травня 1919 р. під редакцією Івана Калиновича і друкувалася в друкарні Арона Жупника. Газета містила інформацію різноманітного подієвого характеру, зосереджувалася на питаннях політичного, культурного та економічного життя краю та України. Ідейно-політичний напрям газети визначався громадськими, політичними та ідеологічними поглядами головного редактора. У газеті «Дрогобицький Листок» послідовно відстоювалася і популяризувалася ідея української державності, соборності усіх українських земель, необхідності захищати територію української держави від будь-яких окупантів. Водночас у результаті дослідження ми виокремили ще три важливі тенденції у редакційній політиці «Дрогобицького Листка»: 1) перехід на виразно соціалістичні ідеологічні позиції (особливо у березні-квітні 1919 р.); 2) поміркована, але подекуди гостра критика діяльності західноукраїнського уряду – Державного Секретаріату; 3) поступова трансформація ставлення до Антанти від позитивного до різко негативного.

Ключові слова: часопис, «Дрогобицький Листок», українська преса, Західноукраїнська Народна Республіка, Іван Калинович, історіографія, бібліографія, редакційна політика.

Mykola HALIV,
orcid.org/0000-0001-7068-3124
Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Professor at the Department of Ukraine's History and Law
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University
(Drohobych, Lviv region, Ukraine) halivm@yahoo.com

Vasyl ILYNYTSKYI,
orcid.org/0000-0002-4969-052X
Doctor of Historical Sciences, Professor,
Head of the Department of Ukraine's History and Law
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University
(Drohobych, Lviv region, Ukraine) vilnickiy@gmail.com

Dmytro SHYKITKA,
 orcid.org/0000-0002-3587-2162

Master's student
 Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University
 (Drohobych, Lviv region, Ukraine) dshykitka@gmail.com

THE NEWSPAPER “DROHOBYTSKY LYSTOK” (NOVEMBER 1918 – MAY 1919): CHARACTERISTICS OF THE PERIODICAL

The purpose of the article is to characterize the newspaper “Drohobytsky Lystok” (1918–1919), clarifying its publishing aspects, financing mechanisms, tasks, content, political and ideological orientations. The research methodology is based on the principles of historicism, systematicity, objectivity, as well as on the methods of external and internal criticism of historical sources, bibliographic methods of processing press publications. The scientific novelty is that, for the first time, a scientific analysis of the newspaper “Drohobytsky Lystok” was carried out, aimed at clarifying its publishing features and political-ideological platform. The newspaper “Drohobytsky Lystok” was an organ of the district administration of the Ukrainian National Council in Drohobych, published from November 12, 1918 to May 7, 1919, under the editorship of Ivan Kalynovych and printed in the printing house of Aron Zhupnyk. The newspaper contained information of various events, focused on issues of political, cultural and economic life of the Eastern Galicia and Ukraine. The ideological and political direction of the newspaper was determined by the social, political and ideological views of the editor-in-chief Ivan Kalynovych. The newspaper “Drohobytsky Lystok” consistently advocated and popularized the idea of Ukrainian statehood, the unity of all Ukrainian lands, the need to protect the territory of the Ukrainian state from any occupiers. At the same time, as a result of the research, we singled out three more important trends in the editorial policy of “Drohobytsky Lystok”: 1) the transition to distinctly socialist ideological positions (especially in March–April 1919); 2) moderate, but sometimes sharp criticism of the activities of the Western Ukrainian government – the State Secretariat; 3) gradual transformation of the attitude towards the Entente from positive to sharply negative.

Key words: periodical, “Drohobytsky Lystok”, Ukrainian press, Western Ukrainian People's Republic, Ivan Kalynovych, historiography, bibliography, editorial policy.

Постановка проблеми. Газета «Дрогобицький Листок» видавалася у Дрогобичі впродовж короткого періоду незалежності Західноукраїнської Народної Республіки (далі – ЗУНР) та Західної Облaсті Української Народної Республіки (далі – ЗО УНР). Вона з’явилася у той час коли українські політичні сили та громадськість після розпаду Австро-Угорської імперії взяли до відродження української державності на українських етнічних землях. Як відомо, 1 листопада 1918 р. українські військовики на чолі з Дмитром Вітовським захопили владу у Львові, а в наступні дні українські політичні діячі активно перебирали владу в повітах Східної Галичини. У Дрогобичі 2 листопада 1918 р. було встановлено українську владу. В цей час формувалися нові органи управління, передовсім почала діяти Українська Національна Рада в Дрогобичі (далі – УНРада), головою якої став колишній посол до австрійського парламенту, діяч Української соціал-демократичної партії Семен Вітик. Очевидно, нова влада в місті і повіті потребувала свого друкованого органу, яким стала газета «Дрогобицький Листок». Зважаючи на актуальність завдання дослідження української преси періоду українського державотворення 1917–1921 рр., вважаємо доцільним проаналізувати видавничі та ідейно-політичні засади газети «Дрогобицький Листок».

Мета статті – охарактеризувати газету «Дрогобицький Листок» (1918–1919), з’ясувавши її видавничі аспекти, механізми фінансування, завдання, зміст і політико-ідеологічні орієнтири.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дрогобицька преса стала предметом наукового у другій половині ХХ – на початку ХХ ст. Перелусім, слід відзначити роботу діаспорного публіциста В. Вергана, який у 1973 р. опублікував розвідку про українську пресу Дрогобича (Верган, 1973). Увагу дослідників привертала дрогобицькі часописи «Газета Наддністрянська» (Тельвак, 2006), «Голос Підкарпаття» (Галів, 2008), «Гомін Басейну»/«Гомін Краю» (Галів, Пурий, 2023). Узагальнений нарис про дрогобицьку пресу належить краєзнавцеві О. Стецюку (Стецюк, 2013). Про газету «Дрогобицький Листок» коротко згадують у своїх бібліографічних студіях пресознавці Є. Місило (Місило, 1991: 195), М. Мартинюк (Мартинюк, 1998: 76), О. Дроздовська (Дроздовська, 2001: 157–159; Дроздовська, 2018). Історик В. Великочий серед джерел до історії державного будівництва в ЗУНР також назвав газету «Дрогобицький Листок» (Великочий, 2003: 47, 255). Аналіз історіографії дає змогу констатувати, що на сьогодні в історичній науці немає різнобічної характеристики часопису «Дрогобицький Листок».

Виклад основного матеріалу. Перше число газети побачило світ 12 листопада 1918 р., останнє – 7 травня 1919 р. Загалом вийшло 48 номерів: вісім – у листопаді-грудні 1918 р., 40 – у січні-травні 1919 р. Щоправда, діаспорний бібліограф Є. Місило писав про 49 номерів, останнє з яких начебто побачило світ 15 травня 1919 р. (Місило, 1991: 195). За його даними, воно в 1970-х рр. зберігалось у бібліотеці Центрального архіву ЦК Польської об'єднаної робітничої партії (м. Варшава). Сучасні українські пресознавці не підтвердили, але й не заперечили бібліографічного опису Є. Місила, але самі вели мову лише про 48 номерів газети (Мартинюк, 1998: 76; Дроздовська, 2001: 157), які зберігаються у Львівській національній науковій бібліотеці ім. В. Стефаника.

Формальним видавцем газети «Дрогобицький Листок» була Видавнича спілка «Всесвіт», заснована у Львові Іваном Калиновичем ще до початку Першої світової війни. По-суті, ця спілка являла собою видавництво «Всесвітня бібліотека», яке діяло в 1913–1926 рр. і друкувало твори відомих представників світової та української літератури (Й. Гете, Ф. Шіллера та ін.). Газета «Дрогобицький Листок» увесь час друкувалася на видавничих потужностях друкарні А.Г. Жупника в Дрогобичі, що завжди вказувалося на останній сторінці у кожному номері часопису.

Редактором газети був Іван Калинович, відомий громадський та політичний діяч, видавець, бібліограф. Відомо, що він народився 25 листопада 1884 року у Львові в родині підприємця-будівельника. Початково здобув фах учителя, закінчивши у 1904 р. учительську семінарію в Заліщиках. Згодом навчався у Львівському університеті. Уже тоді він активно зацікавився бібліографічною справою. У 1908 р. перебував в м. Брюссель (Бельгія), де знайомився з роботою «Міжнародного бібліографічного інституту» (Мунданеум) і впродовж трьох місяців навчався на бібліографічних курсах. З 1908 р. І. Калинович влаштувався на роботу поштовим урядником в Бориславі, де з невеликими перервами проживав понад десятиліття. У 1916–1917 рр. працював у Відні, згодом повернувся до Галичини. З листопада 1918 р. він увійшов до складу УНРади в Дрогобичі і був обраний заступником секретаря цього органу (функції секретаря мав виконувати В. Пацлавський). Відтак І. Калинович став членом законодавчого органу ЗУНР – Української Національної Ради у Станіславові, регулярно брав участь в її засіданнях, був активним прихильником соборності українських земель і злуки між ЗУНР та УНР. У січні 1919 р. Іван Калино-

вич став одним із делегатів від ЗУНР на засідання Трудового Конгресу УНР в Києві. У Дрогобичі, крім редагування газети і участі в засіданнях повітової УНРади, І. Калинович отримав посаду начальника пошти. У середині 1919 р. він короткий час перебував в Кам'янці-Подільському, потім виїхав до Відня, де перебував до 1922 р. і працював у заснованому ним раніше видавництві «Всесвітня бібліотека». З 1922 р. повернувся до Галичини і мешкав у Золочеві, займався активною громадсько-політичною діяльністю, був одним із лідерів прорадянської партії «Сельроб», редагував друкований орган цієї партії – газету «Наше слово». Продовжував видавничу діяльність, став секретарем Бібліографічної комісії НТШ (членом цієї комісії його було обрано ще в 1917 р.). Помер Іван Калинович 12 листопада 1927 р. (Бірчак, 1931: 758; Вальо, 2003; Райківський, 2019).

«Дрогобицький Листок» офіційно був друкованим органом Повітової Управи УНРади в Дрогобичі. Його означили як «політична, просвітна і господарська часопись». Газета виходила спочатку один, а потім і двічі на тиждень й мала декілька об'єднаних номерів (наприклад, число 7–8, 34–35, 36–37). Газета містила чотири, інколи вісім сторінок. Редакція і адміністрація газети тричі змінювала свою адресу. Спочатку вона резидувала у Народному Домі в Дрогобичі (де також на перших порах діяла повітова УНРада). Згодом, вона перемістилася до будинку Дрогобицької повітової ради (зараз – історичний відділ музею «Дрогобиччина»), де займала кімнату на «партері» – першому поверсі (туди теж переїхала повітова управа УНРади). Цю адресу редакції вперше було зазначено у № 7–8 за 28 грудня 1918 р. Надалі адміністрація перемістилася до будинку пошти на «партер», і ця адреса фігурувала у випусках газети від 26 лютого 1919 р. (Дроздовська, 2001: 157). Припускаємо, що останній «переїзд» редакції газети був пов'язаний з тим, що Іван Калинович займав посаду начальника пошти, тож йому зручно було керувати і установою, і редакцією часопису, по суті, з одного кабінету.

Газета розповсюджувалася у місті і селах повіту не безкоштовно. Перші числа газети коштували 50 сотиків у місті і 60 сотиків «на провінції». Номер 3–4 вже коштував 1 крону, а наступні – знову по 50 і 60 сотиків. Відтак було встановлено ще й передплату, що зазначалося у № 7–8 від 28 грудня 1918 р.: місячна передплата становила 4 крони, піврічна – 20 крон, річна – 40 крон. Число 3–4 (11–12) від 12 січня і число 6–7 (14–15) від 20 січня 1919 р. коштувало 1 крону у роздрібній торгівлі. 26 лютого 1919 р. були вста-

новлені інші ціни на передплату: 6 крон на місяць, 30 крон на півроку, 60 крон на рік. Окреме число газети з того часу коштувало 80 сотиків.

Припускаємо, що у перші місяці діяльності української влади газета була популярною серед місцевого населення і не мала проблем з попитом, зокрема й передплатою. Однак через фінансово-економічні труднощі і ускладнення становища української державності часопис відчував брак фінансів, тому наприкінці квітня 1919 р. адміністрація «Дрогобицького Листка» звернулася до всіх передплатників, які заборгували кошти, з проханням негайно надіслати «належність» та розпочати передплату за травень (Оголошення, 1919: 8). На жаль, про кадровий штат газети нічого невідомо. Припускаємо, що більшість статей писав сам Іван Калинович, а деякі статті дописували представники української інтелігенції в Дрогобичі: Володимир Бірчак, Віктор Пацлавський тощо. В одній зі статей наголошувалася, що редакція газети має можливість скеровувати свого представника на збори різних товариств і організацій в Дрогобичі, який би описав відповідні події (З Дрогобиччини, 1919: 4). Тож у газеті працював щонайменше один репортер, який міг писати замітки про актуальні події на Дрогобиччині.

Зміст і рубрики газети були традиційними для тогочасних пресових видань. На першій сторінці друкувалася редакційна стаття, присвячена злободенним політичним, ідеологічним та економічним питанням, нерідко пропагандистського, заклично-патріотичного змісту. Надалі публікувалися матеріали політичного життя ЗУНР/ЗО УНР, зокрема описувалися засідання УНРади в Станіславові. Нерідко друкувалися рішення уряду, проекти законів, декларації і партійні маніфести. Від початку 1919 р. усе частіше почали з'являтися повідомлення з фронту від Начальної Команди Галицької Армії (далі – НКГА), так звані «Офіційні звідомлення». Значну увагу газета приділяла питанням соборності, тож чимало матеріалів присвячувалося опису політичного життя УНР. У рубриці «По Україні» коротко подавалися повідомлення про різні актуальні події як на Надніпрянщині, так і в Східній Галичині, Буковині, Закарпатті. Рубрики «Зі світа», «Телеграми» містили повідомлення щодо подій міжнародного життя, з яких особливу увагу тогочасної преси, і відповідно «Дрогобицького Листка» привертати переговори на Паризькій мирній конференції. У рубриці «З Дрогобиччини» публікувалися описи актуальних подій з життя Дрогобицького повіту, зокрема засідань УНРади в Дрогобичі, різних місцевих товариств і організацій. Щоправда, в бага-

тьох номерах таких повідомлень було обмаль, тому з'явилися скарги на те, що газета містить замало звісток про життя в Дрогобичі. Редакція наголосила, що в цьому не її вина, а тільки організацій і товариств, які не дають до газети звітів зі своїх засідань та не повідомляють редакцію про них, щоб вона могла вислати свого представника (З Дрогобиччини, 1919: 4). Містилися в газеті і оголошення, реклама. З нагоди різдвяних і великодніх свят оприлюднювалися привітання, побажання. Наприклад, 20 квітня 1919 р. редакція привітала читачів з Великоднем (Христос Воскрес!, 1919: 1) та опублікувала вірш Уляни Кравченко «З глибини» з нагоди воскресіння Христового (Уляна Кравченко, 1919: 1–2).

Наголосимо, що редакція газети не виступила із програмною статтею діяльності, в якій би задекларувала мету і завдання часопису. Однак із передових статей у різних номерах газети можна простежити формування і зміну *політичної та ідеологічної платформи редакції газети*. У першому номері газети редакція помістила статтю-звернення до населення Дрогобицького повіту, в якій повідомлялося про проголошення Української Держави і необхідність її оборони «перед хижацькою рукою наших відвічних ворогів» – польських, московських і мадярських магнатів. Задля цього слід гуртуватися навколо Української Національної Ради і створити українське військо. У цій ж статті йшлося про зобов'язання української влади надати загальне рівне виборче право, запровадити демократичний лад, провести земельну реформу і поділ земель великих землевласників між мало-земельними і безземельними селянами (але поки не торкатися права власності на землю теперішніх власників), запровадити 8-годинний робочий день для робітників, декларувалися гасла про керування державою робітником і селянином. Надалі лунав заклик до тих, хто хоче долучити до українського війська, зголошуватися в повітовій Команді «Бойової Управи» у Дрогобичі (Горожане Дрогобицькох Землі!, 1918: 1).

Загалом редакція газети виразно стояла на засадах української державності, її незалежності і соборності. Оскільки від початку існування ЗУНР вирувала українсько-польська війна, то «Дрогобицький Листок» виконував агітаційно-просвітницьку функцію, закликаючи громадян новоствореної української держави чинити опір польському пануванню. У № 2 від 7 січня 1919 р. редакція у передовій статті поставила «10 питань до українського народу». Наприклад: «Чи хочеш, щоб польський пан та урядник до кінця світа кликав тебе «хамом» і «мудем»? Коли хочеш, то сиди

на печі!», «Чи хочеш, щоб за твої податки, за твою кровавицю польські пани відбудували свої господарства, а ти сидів без даху над головою? Коли сього хочеш, то сиди на печі!». Далі були питання про мазурів в Бориславі, польських професорів у школах, польських легіонерів у селах, високі податки на українську продукцію, про єзуїтів і польських ксьондзів, і останнє: чи хоче ти, український народ, далі не бути паном на своїй землі, а «рабом та підніжком польських панів»? (10 запитів до Українського Народу, 1919: 3–4). Таким чином, газета закликала займати активну громадянську позицію, вступати в українську армію.

Особливу увагу газета зосереджувала на міжнародних українсько-польських стосунках. В одній зі статей невідомий автор описав ставлення поляків до українців як «криваву історію», а українські землі назвав «кровію політи». Він наголосив, що саме український народ «живим муром» захистив цілу Європу, а передовсім Польщу від монголів. Потім вів мову про поневолення Галичини польськими військами, захоплення ними України, козацьке повстання і п'ять віків неволі. Стаття була цілковито антипольською: «Бо де лях ступить – неволя росте, плывуть сльози материй, кровавий піт українських хлопів вирощує польських паненят». Поляків охарактеризовано як ворога витривалого і хитрого. Відтак знову лунав заклик про необхідність віри в перемогу, заклик до завзятої боротьби, в результаті якої «стане вільною західна область України» і лише тоді Європа визнає Україну як рівну собі. У статті помічаємо певні акценти щодо уявних зобов'язань Європи перед Україною за те, що вона «через цілі століття обороняла європейську культуру перед монгольською навалою, жертвуючи своє добро, культуру і незалежність» (Кровавим шляхом, 1919: 1–2). Безумовно тут спостерігаємо певні цивілізаційні уявлення, в яких Європа для автор статті постає якоюсь зовнішньою силою щодо України.

Надалі слід виділити ще три важливі тенденції у редакційній політиці «Дрогобицька Листка»: 1) перехід на виразно соціалістичні ідеологічні позиції; 2) поступова критика діяльності західно-українського уряду – Державного Секретаріату; 3) поступова трансформація ставлення до Антанти від позитивного до різко негативного.

Полівишання ідеологічних візій редакції газети «Дрогобицький Листок», на нашу думку, пов'язане з партійною приналежністю Івана Калиновича, а також та впливом соціалістичної ідеології, пропаганди і офіційної політичної риторики на політичне життя УНР, особливо після Акту злуки. Як відзначив І. Райківський, редактор

І. Калинович був соціал-демократом, а тому «Дрогобицький Листок» перебував під впливом Української соціал-демократичної партії (Райківський, 2017: 151). Це пояснює те, чому 1 травня 1919 р. у газеті було опубліковано маніфест Української соціал-демократичної партії, в якому лунав заклик до єднання пролетарів попри національні відмінності і шовінізм (Маніфест, 1919: 4–5).

Лівизна політичної орієнтації редакції «Дрогобицького Листка» почала проявлятися у березні 1919 р. Так, 9 березня у передовій статті газети наводилися думки К. Маркса про загибель старого ладу й народження нового, де не буде класової нерівності, всі матимуть однакові права і «рівну пайку праці». «Новий сей лад називається соціалістичним ладом, ладом рівності всіх з огляду на працю і право до життя», – наголошувалося у статті. Стверджувалося, що після війни «отворилися масам очі і ми всі вже нині стали свідомими соціалістами». Старий лад уперше впав у Росії – «тюрмі народів», але «буржуазія прочої Європи зрозуміла небезпеку», а тому в Україну прийшли австро-німецькі війська. Проте увірвався терпець народів колишніх центральних держав і там «упав старий лад». Залишаються ще держави Антанти, однак доходять відомості, що і там вибухають революційні події, а тому «побіда соціалізму в Європі певна» (Побіда соціалізму, 1919: 1).

Наголосимо, що водночас редакція займала виразно антибільшовицькі позиції. 30 березня 1919 р. було надруковано статтю про «диктатуру пролетаріату». Знову висловлювалися тези про те, що валяться основи капіталістичного світу, а на його руїнах формується новий лад. Наголошувалося, що буржуазія Антанти бореться за існування капіталізму, але не її панування недовге і перемога демократії близька. При цьому, непідписаний автор зауважив: перед у цій боротьбі з капіталізмом веде більшовицька Росія, яка перша повалила у себе капіталістичний режим та проголосила радянську республіку. Але більшовизм, який своїм комунізмом загипнотизував широкі маси пролетаріату в Росії, є «заразливий наче пошесть». Він поширився і в Європі, зокрема в Німеччині (спартаківці) та Угорщині, де проголосили радянську республіку. Констатувалося, що і «в нас» – на Західній Україні цей рух знаходить своїх прихильників. А тому автор вважав корисним познайомити читачів з деякими думками німецького соціаліста Карла Каутського про проблему більшовизму, яку він розкрив у книжці «Диктатура пролетаріату». У ній більшовизм названо диктатурою багнета, яка розігнала Установчі збори, утворила безладну систему анонім-

них робітничих комітетів, позбавила виборчого права мільйони людей, а тому є ворогом життєвого принципу пролетаріату – демократії (Диктатура пролетаріату, 1919: 1–2). Згадка про К. Каутського і аналіз його книги дає підстави стверджувати, що автором статті був І. Калинович, який до того вже жив у Відні і мав змогу познайомитися з деякими працями відомого соціалістичного мислителя. Зауважимо, що праця К. Каутського «Диктатура пролетаріату» побачила світ у 1918 р., а тому І. Калинович, мабуть, прочитав її вже в Україні.

20 квітня 1919 р. у газеті з'явилася стаття про соціальні реформи і народну освіту. Її автор ховався під псевдонімом «Юрій Сірій». Відомо, що таким псевдонімом користувався наддніпрянський політик і публіцист Юрій Тищенко, який був членом УСДРП, але на той час мешкав у Відні (Мельник, 2013). У статті знову йдеться про соціалізм, постання нового ладу, коли «зникне буржуй і бюрократ», а також про потребу формувати свідомість трудового народу, який начебто тільки тоді буде вважати себе переможцем, коли знатиме, що таке соціалізм. На думку автора, треба проводити виховання і освіту народу в дусі соціалізму. Саме тому слід взятися за сферу освіти. Автор критикував народні і середні школи, бо вони були опорою існуючого ладу, і пропонував замість цінностей «старого звіта» впровадити «нові моральні цінності, в основі яких полягає соціалізм» (Сірій, 1919: 3–5). Такі елементи антирелігійної риторики, на нашу думку, аж ніяк не сприяли популярності газети серед традиційно релігійного українського населення Дрогобиччини.

На «робітничє свято» 1 травня 1919 р. газета помістила на передовій сторінці вірш Івана Стеценка «На 1-го мая» та статтю І. Калиновича, в якій наголошувалося, що цей день святкуємо «в обіймах всесвітньої революції». Проголошувалися гасла на честь соціалізму і пролетаріату, цитувалося гасло Інтернаціоналу «Визволення робітників – це діло самих робітників» (І. К., 1919: 1–2). У цьому ж номері було опубліковано статтю під назвою «Куди нам йти?». Стаття сповнена критики Державного Секретаріату ЗО УНР. Наголошувалося на тому, що уряд УНР має коаліційний характер з усіх партій Наддніпрянської і Наддністрянської України. А тому він вистає єдиним фронтом проти спільного ворога: московських більшовиків і польських імперіалістів. Але політика Державного Секретаріату в Галичині спирається, на думку невідомого автора, на внутрішньо-державну систему, яка сформувалася в феодално-бюрократичній Австрії. Стверджувалося, що, прагнучи отримати ласку Антанти, уряд

ЗО УНР роз'єднався з народними масами. Селянські і робітничі партії досі не допущені до участі в управлінні. Українська соціал-демократична партія досі не вступила в уряд. Державний Секретаріат начебто не має довіри в широких народних мас. Далі автор пропонував утворити один сильний уряд для всієї УНР, бо не потрібно роздроблювати і так невеликі інтелектуальні сили. Згідно з ним, слід негайно ліквідувати в уряді ЗО УНР такі структури: Секретаріат скарбу – без фінансового плану, бюджету і секретаря; Секретаріат торгівлі і промислу – без належної обсади цього портфелю; Секретаріат шляхів – без залізничної та поштової комунікації; Секретаріат військових справ, який не потрібен, бо єдиний вождь – отаман С. Петлюра. Автор відкидав «провінційний партикуляризм» і пропонував утворити в усіх міністерства уряду УНР окремі відділи для ЗО УНР (Куди нам йти?, 1919: 5–6).

Загалом, перший натяк на критику центральної влади ЗУНР в газеті «Дрогобицький Листок» помітний уже на початку грудня 1918 р., коли в газеті з'явилася стаття про захоплення Львова поляками. На думку, редакції газети це сталося, зокрема, й «через неоглядність наших провідників» (Упадок Львова, 1918: 3–4). 28 січня 1919 р. у передовій статті редакція дрогобицької газети нарікала на те, що Державний Секретаріат мовчить з приводу земельної реформи. Її цікавило, чи буде діяти на теренах ЗУНР земельний закон Директорії: якщо так, то яким чином реалізуватиметься, а якщо ні, то чи планує Державний Секретаріат власне земельне законодавство. «Нехай отже Державний Секретаріат спішиться і біжить, щоби події його не перегнали» (Редаційна стаття, 1919: 1), – зазначалося в часописі.

Доволі критичну статтю про голову уряду ЗО УНР Ісидора Голубовича наведено у «Дрогобицькому Листку» 12 лютого 1919 р. Автор статті наголосив, що в Державному Секретаріаті «царює безнадійна недостача ініціативи, інтенції, розмаху і планової праці». Законопроекти, які пропонує уряд є результатом тиску громадськості. Праця над аграрною реформою йде мляво. «Словом муситься прийти до переконання, що Державний Секретаріат не стоїть на переді й на чолі держави, а противно держиться позаду державних потреб і вимог», – йшлося у статті. Різко критикувалася політична платформа І. Голубовича, а також діяльність секретарства торгівлі і промислу та секретарства фінансів (Дві промови, 1919: 1). Редакція газети навіть сформулювала запитання до Державного секретаріату внутрішніх справ, яке очолював І. Макух, з приводу права і свободи преси

критикувати цивільні і військові власті (Редакція, 1919: 1). Відзначимо, що уряд ЗО УНР негативно оцінював діяльність Державного нафтового комісаріату у Дрогобичі, від якого перебрав контроль за видобутком, розподілом і реалізацією нафти та нафтопродуктів. Відтак у кількох публікаціях редакція газети, мабуть, прагнучи захистити дрогобицьких членів нафтового комісаріату на чолі з С. Вітиком, відкидала обвинувачення й дорікала урядовцям у Станіславові тим, що вони не здатні «доглянутися ріжниці між нафтою і парафіною» (Дві промови, 1919: 1).

Попри соціалістичну риторику і критику західноукраїнського уряду, дрогобицький часопис продовжував підкреслювати необхідність боротьби з Польщею за українську державність. На початку квітня 1919 р. як передовицю було опубліковано статтю, в якій окреслено історичні періоди війн, повстань і революцій в Україні (повстання Хмельницького, Гонти і Залізняка, Мазепи тощо). Наголошено на розпаді імперій: Росії, Австрії, Німеччини, Туреччини і появу на їхніх руїнах молодих держав, серед яких і Україна. Проте зараз важкі часи, триває війна, а це впливає на нестачу продовольства і дорожнечу, що породжує незадоволення населення. Автор статті наголошує, що проблема у війні, яку розв'язали проти України поляки. «Сему лиху може зарадити тільки сам народ, а іменно потреба, аби народ покінчив війну. А війна буде тоді покінчена, як лютий наш ворог буде викинений з нашої землі за Сян» (Під сучасну хвилю, 1919: 2), – наголошувалося в газеті.

Протипольське спрямування мала стаття Григорія Германа (можливо, це псевдонім) про появу польських шляхетських маєтностей в Україні, починаючи від короля Казимира III. Автор вів мову про рішення Красноставського сеймика 1477 р., Радомського сейма 1505 р., католицьку експансію тощо. Проте вся логіка статті спрямовувалася до тези про необхідність усунення з українських територій великої польської земельної власності, але законним шляхом. Відтак висловлювався заклик єднатися інтелігенції і народові у боротьбі з Польщею (Герман, 1919: 1–2).

У саркастичній статті про антиукраїнські інспірації поляків в європейській пресі, згідно з якими в Галичині начебто вже спалахнула більшовицька революція, редакція «Дрогобицького Листка»

висміяла й представників Антанти, зокрема президента США В. Вільсона та прем'єр-міністра Франції Ж. Клемансо (С. С., 1919: 1). Очевидно, така позиція була спричинена розчаруванням українців в справедливості держав Антанти, які підтримували Польщу. Якщо раніше в газеті лунали думки про розуміння Антантою українських проблем і застосування до України пунктів В.Вільсона про самовизначення народів, то вже у квітні-травні 1919 р. у суспільній свідомості вимальовується дещо ворожий образ Антанти, котра не підтримала державотворчі змагання українців. Це позначилося і в газеті «Дрогобицький листок», яка в останньому своєму номері від 7 травня 1919 р. опублікувала заклик об'єднатися усім політичним партіям і силам, не шукати визнання за кордонами української держави та у боротьбі з ворогом орієнтуватися на власні сили. При цьому знову наголошувалося на недоцільності існування двох урядів (УНР і ЗО УНР), двох послів у Празі і Відні, митного кордону між Наддніпряниною і Галичиною (Потреба об'єднання, 1919: 1–2).

Висновки. Отже, газета «Дрогобицький Листок» була органом повітової управи УНРади в Дрогобичі й виходила з 12 листопада 1918 р. до 7 травня 1919 р. під редакцією Івана Калиновича і друкувалася в друкарні А.Г. Жупника. Припинення її видання було пов'язане з початком наступу польських військ і захоплення поляками Дрогобича 19 травня 1919 р. Газета містила інформацію різноманітного подієвого характеру, зосереджувалася на питаннях політичного, культурного та економічного життя краю та України. Її політична платформа будувалася на ідеях української державності та соціалістичних постулатах, причому останні ставали все більш виразнішими від березня 1919 р. Крім того, редакція газети «Дрогобицький Листок» неодноразово критикувала діяльність уряду ЗУНР – Державного Секретаріату. Помітною була й поступова трансформація ставлення до Антанти від позитивного до різко негативного, що відображалось на сторінках газети. Констатуємо, що під впливом ідейно-політичних переконань відповідального редактора І. Калиновича, який був членом УСДП, часопис поступово перетворився з офіційного органу української влади на Дрогобиччині в локальний партійний рупор галицьких соціал-демократів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. 10 запитів до Українського Народу. *Дрогобицький Листок. Орган Повітової Управи «Української Національної Ради» в Дрогобичі* (далі – Дрогобицький Листок). 1919. № 2(10) (7 січня). С. 3–4.
2. Бірчак В. Дрогобицька епопея: уривки з спогадів. *Літературно-науковий вістник*. 1931. Кн. 7–8. С. 613–625; Кн. 9. С. 751–765; Кн. 11. С. 1003–1011.

3. Вальо М. Іван Калинович: життя і діяльність. *Записки Наукового товариства імені Шевченка. Том CCXLVI. Праці Філологічної секції*. Львів, 2003. С. 509–522.
4. Великочий В.С. *Джерела до вивчення державного будівництва в ЗУНР*. Івано-Франківськ: Плай, 2003. 278 с.
5. Верган В. М. Українська преса в Дрогобичі. *Дрогобиччина – земля Івана Франка: Збірник географічних, історичних, етнографічно-побутових матеріалів та мемуарів*. Нью-Йорк–Париж–Сідней–Торонто, 1973. Т. 1. С. 767–772.
6. Галів М. Газета «Голос Підкарпаття» (1942–1944) як джерело з історії Дрогобича. *Дрогобицький краєзнавчий збірник*. 2008. Вип. XI–XII. С. 376–400.
7. Галів М., Пурий А. Газета «Гомін Басейну»/«Гомін Краю» (1937–1938 рр.): характеристика часопису. *Пресознавство – Press Studies. Науковий журнал Львівської національної наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України*. 2023. Вип. 2. С. 59–79.
8. Герман Г. Звідки взяли польські двори на укр[аїнській] землі? *Дрогобицький Листок*. 1919. № 32(40) (9 цвітня). С. 1–2.
9. Горожане Дрогобицької Землі! *Дрогобицький Листок*. 1918. Ч 1 (12 падолиста). С. 1.
10. Дві промови. *Дрогобицький Листок*. 1919. № 15(23) (12 лютого). С. 1.
11. Диктатура пролетаріяту. *Дрогобицький Листок*. 1919. № 29(37) (30 марта). С. 1–2.
12. Дроздовська О. *Українські часописи повітових міст Галичини (1865 – 1939 рр.): історико-бібліографічне дослідження*. Львів, 2001. 364 с.
13. Дроздовська О. «Дрогобицький Листок». *Західно-Українська Народна Республіка 1918–1923: Енциклопедія. Т. 1*. Івано-Франківська, 2018. С. 593–594.
14. З Дрогобиччини. *Дрогобицький Листок*. 1919. № 23 (31) (9 марта). С. 4.
15. І.К. (Калинович І.). Робітниче свято 1-го мая 1919. *Дрогобицький Листок*. 1919. № 38–39(46–47) (1 мая). С. 1–2.
16. Кровавим шляхом. *Дрогобицький Листок*. 1919. № 28 (36) (26 марта). С. 1–2.
17. Куди нам йти? *Дрогобицький Листок*. 1919. № 38–39(46–47) (1 мая). С. 5–6.
18. Маніфест української соціал-демократичної партії. *Дрогобицький Листок*. 1919. № 38–39(46–47) (1 мая). С. 4–5.
19. Мартинюк М. *Українські періодичні видання Західної України, країн Центральної та Західної Європи, 1914–1939 рр: матеріали до бібліографії*. Львів, 1998. 294 с.
20. Мельник О.М. Тищенко Юрій Пилипович. *Енциклопедія історії України: у 10 т. / редкол.: В. Смолій та ін. Київ, 2013. Т. 10: Т–Я. С. 93. URL: http://www.history.org.ua/?termin=Tishchenko_Yu*
21. Місило Є. *Бібліографія української преси в Польщі (1918–39) і Західньо-Українській Народній Республіці (1918–19)*. Едмонтон: Вид-во КІУС, Адальбертський Університет, 1991. 250 с.
22. [Оголошення]. *Дрогобицький Листок*. 1919. № 36–37(44–45) (27 цвітня). С. 8.
23. Під сучасну хвилю. *Дрогобицький Листок*. 1919. № 30(38) (2 цвітня). С. 2.
24. Перемога соціалізму. *Дрогобицький Листок*. 1919. № 23 (31) (9 марта). С. 1.
25. Потреба об'єднання. *Дрогобицький Листок*. 1919. № 40(48) (7 мая). С. 1–2.
26. Райківський І. Калинович Іван Титович. *Західно-Українська Народна Республіка 1918–1923: Енциклопедія. Т. 2*. Івано-Франківська, 2019. С. 152–154.
27. Райківський І. Українська соціал-демократія на Дрогобиччині міжвоєнного періоду (1918–1939). *Дрогобицький краєзнавчий збірник*. 2017. Спецвипуск III. С. 150–170.
28. [Редакційна стаття]. *Дрогобицький Листок*. 1919. № 10 (18) (28 січня). С. 1.
29. [Редакція]. *Дрогобицький Листок*. 1919. № 16 (24) (14 лютого). С. 1.
30. С.С. Польський паперовий атак. *Дрогобицький Листок*. 1919. № 31(39) (6 цвітня). С. 1.
31. Сірий Ю. Соціальні реформи і народна освіта. *Дрогобицький Листок*. 1919. № 34–35(42–43) (20 цвітня). С. 3–5.
32. Стецюк О. Дрогобицька преса: від зародження до сьогодення. *Культурологічний часопис «І»*. 2013. Ч. 71. URL: https://www.ji.lviv.ua/n71/texts/Stecyuk_Drohobycka_presa.htm
33. Тельвак В. «Gazeta Naddniestrzańska» як історичне джерело. *Дрогобицький краєзнавчий збірник*. 2006. Вип. X. С. 734–744.
34. Уляна Кравченко. З глибини. *Дрогобицький Листок*. 1919. № 34–35(42–43) (20 цвітня). С. 1–2.
35. Упадок Львова. *Дрогобицький Листок*. 1918. Ч 3–4 (2 грудня). С. 3–4.
36. Христос Воскрес! *Дрогобицький Листок*. 1919. № 34–35(42–43) (20 цвітня). С. 1.

REFERENCES

1. 10 zapytiv do Ukrainskoho Narodu. (1919) [10 requests to the Ukrainian People]. *Drohobytsky Lystok. The body of the District Administration of the Ukrainian National Council in Drohobychy (hereinafter – Drohobytskyi Lystok)*, 2 (10). 3–4. [in Ukrainian].
2. Birchak, V. (1931). Drohobytska epepeia: uryvky z spohadiv [Drohobytsk epic: excerpts from memories]. *Literary and Scientific Herald*, 7–8. 613–625; 9. 751–765; 11. 1003–1011. [in Ukrainian].
3. Valo, M. (2003). Ivan Kalynovych: zhyttia i diialnist [Ivan Kalinovich: life and activity]. Notes of the Shevchenko Scientific Society, CCXLVI (Proceedings of the Philological Section). 509–522. [in Ukrainian].
4. Velykochyi, V. (2003). *Dzherela do vyvchennia derzhavnoho budivnytstva v ZUNR* [Sources for the study of state construction in WUPR]. Ivano-Frankivsk: Plai, 278 s.

5. Verhan, V. M. (1973). *Ukrainska presa v Drohobychi [Ukrainian press in Drohobych]. Drohobychchyna – the land of Ivan Franko: A collection of geographical, historical, ethnographic and household materials and memoirs.* New York–Paris–Sydney–Toronto, 1. 767–772. [in Ukrainian].
6. Haliv, M. (2008). *Hazeta «Holos Pidkarpattia» (1942–1944) yak dzherelo z istorii Drohobycha [The newspaper «Voice of Pidkarpattia» (1942–1944) as a source for the history of Drohobych]. Drohobych local history collection, XI–XII.* 376–400. [in Ukrainian].
7. Haliv, M., & Puri, A. (2023). *Hazeta «Homin Baseinu»/«Homin Kraiu» (1937–1938 rr.): kharakterystyka chasopysu [The newspaper «Homin Basseinu»/«Homin Kraiu» (1937–1938): characteristics of the periodical]. Press Studies, 2.* 59–79. [in Ukrainian].
8. Herman, H. (1919). *Zvidky vzialys polski dvory na ukr.[ainskii] zemli? [Where did the Polish courts on the Ukrainian land come from?]. Drohobyt'skyi Lystok, 32(40).* 1–2. [in Ukrainian].
9. Horozhane Drohobytskoi Zemli! (1918). [Citizens of Drohobyt'sk Land!] *Drohobyt'skyi Lystok, 1.* 1. [in Ukrainian].
10. Dvi promovy. (1919). [Two speeches]. *Drohobyt'skyi Lystok, 15(23).* 1. [in Ukrainian].
11. Dyktatura proletariatu. (1919). [The dictatorship of the proletariat]. *Drohobyt'skyi Lystok, 29(37).* 1–2. [in Ukrainian].
12. Drozdovska, O. (2001). *Ukrainski chasopysy povitovykh mist Halychyny (1865 – 1939 rr.): istoryko-bibliohrafichne doslidzhennia [Ukrainian Magazines of the County Cities of Galicia (1865–1939): historical and bibliographic research].* Lviv, 364 s. [in Ukrainian].
13. Drozdovska, O. (2018). «Drohobyt'skyi Lystok» [«Drohobyt'skyi Lystok»]. *Western Ukrainian People's Republic 1918–1923: Encyclopedia. Vol. 1.* Ivano-Frankivsk, 593–594. [in Ukrainian].
14. Z Drohobychchyny. (1919). [From Drohobych County]. *Drohobyt'skyi Lystok, 23(31).* 4. [in Ukrainian].
15. I. K. (Kalynovych I.). (1919). *Robitnyche sviato 1-ho maia 1919 [Workers' holiday May 1, 1919]. Drohobyt'skyi Lystok, 38–39(46–47).* 1–2. [in Ukrainian].
16. Krovavym shliakhom. (1919). [Bloody way]. *Drohobyt'skyi Lystok, 28(36).* 1–2. [in Ukrainian].
17. Kudy nam yty? (1919). [Where should we go?]. *Drohobyt'skyi Lystok, 38–39(46–47).* 5–6. [in Ukrainian].
18. Manifest ukrainskoi sotsial-demokratychnoi partii. (1919). [Manifesto of the Ukrainian Social Democratic Party]. *Drohobyt'skyi Lystok, 38–39(46–47).* 4–5. [in Ukrainian].
19. Martyniuk, M. (1998). *Ukrainski periodychni vydannia Zakhidnoi Ukrainy, krain Tsentralnoi ta Zakhidnoi Yevropy, 1914–1939 rr: materialy do bibliohrafii [Ukrainian periodicals of Western Ukraine, countries of Central and Western Europe, 1914–1939: materials for the bibliography].* Lviv, 294 s. [in Ukrainian].
20. Melnyk, O. M. (2013). Tyshchenko Yurii Pylypovych [Yury Pylypovych Tyshchenko]. *Encyclopedia of the history of Ukraine: in 10 volumes, (vol. 10, p. 93).* URL: http://www.history.org.ua/?termin=Tishchenko_Yu [in Ukrainian].
21. Misylo, Ye. (1991). *Bibliohrafiia ukrainskoi presy v Polshchi (1918–39) i Zakhidno-Ukrainskii Narodnii Respublitsi (1918–19) [Bibliography of the Ukrainian press in Poland (1918–39) and the Western Ukrainian People's Republic (1918–19)].* Edmonton: Vyd-vo KIUS, Adalbert'skyi Universytet, 250 s. [in Ukrainian].
22. Oholoshennia. (1919). [Announcement]. *Drohobyt'skyi Lystok, 36–37(44–45).* 8. [in Ukrainian].
23. Pid suchasnu khvyliu. (1919). [Under the modern wave]. *Drohobyt'skyi Lystok, 30(38).* 2. [in Ukrainian].
24. Pobida sotsializmu. (1919). [Victory of socialism]. *Drohobyt'skyi Lystok, 23(31).* 1. [in Ukrainian].
25. Potreba obiednannia. (1919). [The need for unification]. *Drohobyt'skyi Lystok, 40(48).* 1–2. [in Ukrainian].
26. Raikiv'skyi, I. (2019). *Kalynovych Ivan Tytovych [Ivan Tytovych Kalynovych]. Western Ukrainian People's Republic 1918–1923: Encyclopedia. Vol. 2.* Ivano-Frankivska. 152–154. [in Ukrainian].
27. Raikiv'skyi, I. (2017). *Ukrainska sotsial-demokratiia na Drohobychchyni mizhvoiennoho periodu (1918–1939) [Ukrainian social democracy in the Drohobych region of the interwar period (1918–1939)]. Drohobych local history collection, Special issue III.* 150–170. [in Ukrainian].
28. Redaktsiina statia. (1919). [Editorial article]. *Drohobyt'skyi Lystok, 10(18).* 1. [in Ukrainian].
29. Redaktsiia. (1919). [Editorial]. *Drohobyt'skyi Lystok, 16(24).* 1. [in Ukrainian].
30. S. S. (1919). *Polskyi paperovyi atak [Polish paper attack]. Drohobyt'skyi Lystok, 31(39).* 1. [in Ukrainian].
31. Siryi, Yu. (1919). *Sotsiialni reformy i narodnia osvita [Social reforms and national education]. Drohobyt'skyi Lystok, 34–35(42–43).* 3–5. [in Ukrainian].
32. Stetsiuk, O. (2013). *Drohobyt'ska presa: vid zarozhzhennia do sohodennia [Drohobyt'sk press: from the beginning to the present]. Cultural journal «I», 71.* URL: https://www.ji.lviv.ua/n71texts/Stecyuk_Drohobycka_presa.htm [in Ukrainian].
33. Telvak, V. (2006). «Gazeta Naddniestrzańska» yak istorychne dzherelo [«Gazeta Naddniestrzańska» as a historical source]. *Drohobyt'skyi kraieznavchyi zbirnyk, X.* 734 – 744. [in Ukrainian].
34. Uliana Kravchenko. (1919). *Z hlybyny [From the depths]. Drohobyt'skyi Lystok, 34–35(42–43).* 1–2. [in Ukrainian].
35. Upadok Lvova. (1918). [The fall of Lviv]. *Drohobyt'skyi Lystok, 3–4.* 3–4. [in Ukrainian].
36. Khrystos Voskres! (1919). [Christ is Risen!]. *Drohobyt'skyi Lystok, 34–35(42–43).* 1. [in Ukrainian].